

بسمه تعالی

درس حقوق اساسی / رشته مدیریت

فصل هفتم / حقوق ملت

از اهداف عمده حقوق اساسی تضمین حقوق و آزادی های شهروندان و مکلف نمودن حاکمان در حفظ و حراست و تحقق این حقوق و آزادی ها است لذا در عمل وجود یک نظام سیاسی کارآمد و مطلوب تضمینی است جهت تحقق اهداف تعیین شده در حقوق اساسی.

نظام سیاسی ایران از نوع جمهوری اسلامی است، لذا نسبت به نعمت الهی انسانی که اشرف مخلوقات است توجه بسیار نموده و اصول قانون اساسی آن بر پایه نظام مردم سالار و رعایت موازین و ارزش های اسلامی بنا شده است.

حقوق ملت در قانون اساسی ایران در اصول 2 و 3، 19 تا 42 تضمین شده و به آن ها نیز پرداخته است. در واقع حقوق ملت به 3 دسته تقسیم میشود:

1- حقوق مدنی سیاسی، 2- حقوق اقتصادی اجتماعی و فرهنگی، 3- حقوق قضایی.

گفتار اول : حقوق مدنی و سیاسی

مجموعه ای از حق ها است که انسان در حوزه فردی طبیعتاً از آن برخوردار است و از جمله آزادی هایی است که در حوزه های اجتماعی و سیاسی معنا میابد و مصادیق گوناگونی برای آن میتوان متصور بود.

حق ها و آزادی های فردی و شخصی:

تضمین هر یک از این حقوق که مرتبط با قلمرو شخصی افراد در جامعه است موجب امنیت و آرامش خاطر و سلامت خواهد شد.

- **حق حیات:** ارزش والای انسانی که خداوند به آن عطا فرموده اصل 22 و اصل 9 قانون اساسی تضمین کننده این حق هستند.

- **حق امنیت:** احساس امنیت، رسیدن انسان به شکوفایی و زندگی بدون هرگونه ترس و اضطراب است. احساس امنیت از طرق مختلف قابل تأمین است.

+ امنیت کرامت انسانی بند 6 اصل 2 و اصل 22 قانون اساسی

+ امنیت حیثیت: حیثیت مترادف آبرو است و تجلی حیات معنوی افراد در روابط اجتماعی تلقی میگردد اصل 22 قانون اساسی. در قوانین عادی هتک حیثیت و آبرو با ضمانت اجراهای مختلفی جهت اعاده حیثیت پیش‌بینی شده است.

+ امنیت مسکن: اصل 22 قانون اساسی.

+ امنیت شغلی: به منظور رفع نیازهای مادی داشتن شغل مناسب اطمینان‌خاطری است جهت حفظ کیان فردی و خانواده و حیات بشری.

+ امنیت اموال: در اصل 22 و اصل 47 قانون اساسی امنیت اموال و مالکیت کسب و کار مشروع هر فرد تأکید شده است و ضمانت‌اجراهایی خلاف آن در قوانین عادی تشریح گردیده.

- **حق حریم خصوصی:** عدم تجسس و دخالت در حریم و عقاید خصوصی افراد در نظام اسلامی تأکید شده است (اصل 25 قانون اساسی).

- **حق رفت و آمد آزاد و اقامت:** اصل 33 قانون اساسی.

مبحث دوم: آزادی‌های فکری

انسان به عنوان موجودی ناطق، لازمه وجودی هویت انسانی را تأمل و اندیشه می‌داند و انسان مجموعه‌ای از تفکرات و خصایص مادی و معنوی است. انسان با قدرت تعقل و تفکر آزادانه به عنوام موجودی دارای اختیار و مستقل زندگی فردی اجتماعی خود را سامان می‌دهد.

- آزادی عقیده، دین و مذهب: (اصل 23 تفتیش عقاید ممنوع)، (اصل 12 آزادی مذهب)، (اصل 13 پذیرش ادیان الهی) در دین اسلام و نظام جمهوری اسلامی سفارش بر رفتار مناسب و با اخلاق حسنه نسبت به افراد غیر مسلمان شده است. اما شامل توطئه‌گران و افرادی که انحراف مسلمانان را و توهین به مقدسات و ارزش‌های الهی را در پیش گرفته‌اند، نمی‌داند و با آنان برخورد با ضمانت‌اجراهای دقیق می‌نماید.

- **آزادی بیان:** آزادی بیان و عقیده لازم و ملزوم یکدیگر هستند که در اشکال و قالب‌های مختلف نمود پیدا می‌کند. از جمله قالب‌های آن فعالیت آزاد احزاب، نشریات، اصناف، انجمن‌ها و البته با رعایت اصول وحدت ملی و موازین اسلامی.

مبحث سوم: آزادی اطلاعات و مطبوعات

آگاهی از موجبات رشد و ارتقای فکری و شکوفایی انسان است این حق تحت عنوان حق دسترسی آزاد به اطلاعات و مطبوعات در اصل 26 قانون اساسی به رسمیت شناخته شده است.

مبحث چهارم: آزادی‌های سیاسی

+ نوعی از آزادی گروهی است که در قلمرو اجتماعی موضوعیت دارد.

تنوع شیوه‌های آزادی سیاسی:

1- آزادی انتخاب و تعیین سرنوشت 2- حق رأی 3- حق کاندیدا شدن 4- نظارت همگانی

گفتار دوم: حقوق و آزادی‌های اجتماعی اقتصادی و فرهنگی

انسان دارای دو نیاز فردی و جمعی است و این دو نیاز در کنار یکدیگر به زندگی معنا و مفهوم می‌دهند. موارد مذکور در حقوق مدنی و سیاسی تحت عنوان حقوق فردی یاد می‌شود و از حقوق و آزادی اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی تحت عنوان حقوق جمعی یاد می‌نماییم که به اشکال مختلف نمود دارد.

- **آزادی انتخاب شغل و حق به کار:** این موضوع جهت جلوگیری از اجبار و تحمل کار اجباری است و هر شخص آزادانه بایستی شغل و کسب و کار خود را انتخاب نماید و البته این موضوع در کنار حق بر درآمد عادلانه، معنایی متفاوت میابد و به شکل ویژه‌ای به آن توجه می‌شود(اصل 28، بند 4 اصل 43 قانون اساسی).
- **آزادی سندیکایی:** به منظور حمایت از حق شغل و کسب درآمد عادلانه و بهبود وضعیت زندگی، افراد جمعی را در قالب تشکل، اتحادیه و اصناف تشکیل می‌دهند که از حمایت بیشتری برخوردار باشند(اصل 26 قانون اساسی).
- **حق به رفاه و تأمین اجتماعی:** سلامت جسمی و روانی، فردی و اجتماعی در گرو برخورداری افراد و بهره‌مندی از امکانات اجتماع است، لذا اقدامات لازم بایستی از سوی دولت جهت فعالیت در حوزه اقتصادی بنا شود(اصل 29 قانون اساسی).
- **حق آموزش و پرورش:** آزادی آموختن و حق نسبت به یادگیری نه تنها باعث رشد و تعالی فردی میشود بلکه سنگ بنای ساخت جامعه‌ای ایده‌آل است و به نوعی ضمانت کلیه حقوق شناخته شده میباشد(اصل 30 قانون اساسی).
- **حقوق و آزادی‌های برابر اجتماعی:** انسان آزاد آفریده شده و در بهره‌مندی از مزایای اجتماعی هیچگونه تبعیضی نبایستی نسبت به آنها وجود داشته باشد(بند 9 اصل 3 و اصل 141 قانون اساسی).
- **حق به خانواده شایسته:** (اصل 10 و اصل 21 قانون اساسی)
- **آزادی تشکل‌ها و اجتماعات:** یکی از جلوه‌های عینی آزادی عقیده و بیان، آزادی‌های گروهی از طریق تشکیل اجتماعات و تشکل‌ها است لذا جهت پیشبرد اهداف زندگی فردی و اجتماعی و ایجاد انسجام گروه‌های مختلفی شکل می‌گیرند، چرا که نتیجه فعالیت گروهی و جمعی به علت قدرت اراده جمعی مطلوب‌تر است. اجتماعات به دو صورت سازماندهی شده و غیرسازماندهی شده البته با رعایت محدودیت‌هایی به رسمیت شناخته شده است(اصل 26 و 27 قانون اساسی).
- **حق تابعیت:** امروزه هر فردی جهت بهره‌مندی از مزایا و دستاوردهای اجتماعی باید در پیوند با ملت و دولت باشد. افراد یک ملت اصالت بیشتری در پاسداری از منافع خود دارند. تابعیت یک رابطه سیاسی معنوی و حقوقی است که فرد با دولت دارا میباشد(اصل 41 و اصل 42 قانون اساسی)

گفتار سوم: حقوق قضایی

صرف به رسمیت شناختن و ذکر در قانون، نظام شایسته و مطلوب را کافی نمی‌داند، چرا که تعارض در منافع و جدال بر کسب منفعت بیشتر چالش‌هایی را برای افراد، گروه‌ها و دسته‌جات ایجاد می‌نماید و برای مدیریت رفع تعارضات و ثبات جامعه سیاسی در نظام تفکیک قوا، دستگاه قضا مقام حل اختلاف شناخته شده و حقوق و آزادی‌های ملت بر اساس اصول دادرسی آزادانه و منصفانه ترسیم می‌گردد.

- **حق دادخواهی:** بدون تعقیب و پیگیری حق‌ها و آزادی‌ها بهره‌مندی شایسته‌ای از زندگی مطلوب نخواهیم داشت (اصل 34 و اصل 167 قانون اساسی).
- **حق دادرسی منصفانه:** رسیدگی به دعاوی در مراجع قضایی بایستی از اصول و هنجارهایی تبعیت نماید، این اصول جهت جلوگیری از اعمال سلیقه و پاسداری از حقوق شهروندان و طرفین دعاوی است.
  - + اصل برائت: (اصل 37 قانون اساسی).
  - + اصل قانونی بودن جرم و مجازات: (اصل 169 قانون اساسی).
  - + اصل منع تعقیب: (اصل 32 قانون اساسی).
  - + حق داشتن وکیل: بسیاری از افراد از حقوق خود بی‌اطلاع بوده و در جهت دفاع نه تنها علم آن را ندارند بلکه توان پرداخت به موضوعات جهت حل و فصل اختلاف را نداشته لذا منطبق حکم می‌کند که افراد از وکیل بهره بگیرند (اصل 35 قانون اساسی).
  - + اصل علنی بودن محاکمه: این اصل بر مبنای جلوگیری از خودسری قضات و جلوگیری از تزییع حقوق افراد می‌باشد و از موجبات شفافیت تصمیم قضایی به شمار می‌آید (اصل 165 قانون اساسی).
  - + اصل مستند بودن احکام: کلیه تصمیمات قضایی بایستی مستدل و مستند باشد و موجبات اقناع فکری طرفین را فراهم نماید (اصل 166 قانون اساسی).
  - + حق منع شکنجه: در راستای حفظ کرامت انسانی افراد بایستی از لحاظ روحی و جسمی مصون از هرگونه آزار و اذیت و شکنجه باشند (اصل 38 قانون اساسی)
  - + اصل منع هتک حرمت متهمین: کلیه مجرمین در راستای حفظ کرامت انسانی بایستی از هرگونه توهین و آزار و اذیت به دور باشند و متهمین را تا زمانی که مجرم شناخته نشده‌اند نمیتوان مجازات نمود و رفتار خلاف قانون با آنها داشت هرچند مجرمین نیز از حق و حقوقی برخوردارند و مجازات آنها طبق اصل قانونی بودن جرم و مجازات تعیین می‌گردد (اصل 139 قانون اساسی).